

Determinismus – kritika

Determinismus je v naprosté většině případů spojován s kauzalitou; a kauzalita spočívá v představě (vlastně předsudku), že určitá konkrétní příčina jednoznačně vede k neméně určitému konkrétnímu následku, ba že dokonce v sobě ten následek obsahuje. Takto chápaný kauzální vztah vlastně tvrdí, že jakákoli změna příčiny v následek je pouze zdánlivá, že vlastně na počátku je totéž co potom ve výsledku, takže se de facto nic nestane, nic se skutečně neděje, vše je pořád vlastně totéž, jen se to „jeví“ jako pohyb, jako změna. Nicméně i tam, kde není vše takto domyšleno až k tvrzení, že „není nic nového pod sluncem“ (nihil novi sub sole), a kde se připouští, že následek je něčím jiným než příčina, což pak umožňuje, aby se vztah příčina-následek mnohokrát opakoval a tak vytvořil jakýsi kauzální řetězec, zůstává přece jen v platnosti, že táž příčina má (a musí mít) jenom jediný možný následek (i když snad ten následek nemusí být přímo v oné bezprostřední příčině obsažen).

(Písek, 141230-1.)